

TÄRKEINTÄ ON TUNNISTAA KÄRSIMYS

Anneli Vainio on kivunhoidon ja saattohoidon uranuurtaja, jolta ei luovuutta eikä rohkeutta puutu.

Mikä sai Sinut alun perin kiinnostumaan kivunhoidosta ja saattohoidosta?

Kiinnostuin kivun hoidosta ja saattohoidosta asuessani ja työskennellessäni Ranskassa vuonna 1984. Lyonin syöpäsairaалassa Centre Léon Bérardissa oli juuri aloitettu kipuklinikka ja hoidon inhimillistämisen projekti. Samana vuonna minut valittiin Sädehoitoklinikan anestesiologiksi, ja pystyin jatkamaan työtä siellä.

Miten Suomessa hoidettiin syöpäkipua 1980-luvulla?

Liian pienillä annoksilla lihakseen ruiskutettua morfiinia, liian harvoin ja satunnaisesti. Pelättiin, että potilaat tottuvat siihen.

Edelleenkin joissakin tapauksissa syöpäpotilaat joutuvat kuolemaan kivuliaina. Voiko sitä välttää?

Minun on rehellisesti vastattava, että pelkällä kipulääkityksellä ei aivan kaikissa tapauksissa saa kipuja siedettävälle tasolle. Ahdistuneisuudella on tässä osuutensa. Ääritapauksissa

on mahdollista turvautua terminaaliseen anestesiaan, josta potilas voidaan hetkellisesti herättää esim.

vierailun ajaksi. Tämä on käsittääkseni yleisempää vaikeassa hengenhädistyksessä kuin kivussa.

Olit perustamassa Terhokotia vuonna 1988 yhdessä syöpätautien erikoislääkäri Liisa Elovainion kanssa. Mistä ajatus Terhokodin perustamiseksi lähti?

Ajatus Terhokodin perustamisesta lähti hospice-liikkeestä, joka syntyi Britanniassa 1960-luvun lopulla ja levisi sieltä muuhun Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Suomalainen valtuuskunta teki tutustumismatkan Englantiin 1980-luvun alussa. Samaan aikaan Terhokodin kanssa oli Timo Leino perustamassa Tampereelle Pirkanmaan hoitokotia.

Toimit Terhokodin ylilääkärinä vuosina 1988–1993. Mikä sen toiminnassa saa työntekijät jaksamaan raskasta työtä?

Terhokodissa on koko henkilökunnalla yhteinen jatkuva työnohjaus. Ilman jatkuvaa ammattitaidon kehittämistä ei jaksakaan tehdä työtä vaikeasti sairaiden parissa siten, että myös psykologiset seikat ja perheiden ongelmat otetaan huomioon. Omat tunteet ovat myös välillä lujilla, koska kaikki kärsimys ei ole hallittavissa.

Suomessa on jälleen virinnyt keskustelu eutanasian laillistamisesta. Nykyinen Terhokodin ylilääkäri

Juha Hänninen on päätenyt kannattamaan sitä. Kannatatko Sinä eutanasian laillistamista?

En kannata eutanasian laillistamista, mutta ketään ei pitäisi tuomita kuolinavun antamisesta. Muistan muutaman oman potilaani, jolle olisi antanut kuolinapua, mikäli se olisi ollut mahdollista. Minulla on toistaiseksi vaikeuksia uskoa, että jokin hallinnon asettama tai poliittisesti valittu komitea pystyisi tekemään oikeita päätöksiä näin vaikeassa asiassa, etenkin kun taloudellisilla seikoilla on entistä enemmän painoa. Potilasta lähellä olevat hoitavat ihmiset yhdessä hänen ja omaisten kanssa ehkä pystyisivät. En tiedä tarkkaan Juhan perusteluja, en ole seurannut keskustelua, mutta luotan Juha Hännisen arvostelukykyyn. Saattohoidon haaste on se, että lyhyessä saattohoidossa ei voida korjata elämän korjaamattomia asioita, jotka väistämättä nousevat esiin kuoleman lähestyessä.

Montrealin McGill Hospital'in anesthesiologian professori Franco Carli pyysi Sinua kehittämään sairaalansa hajanaista kipuklinikkaa vuonna 1996. Millainen tilanne oli McGill Pain Clinic:ssä Sinun sinne mennessäsi?

Yliopiston viidessä sairaalassa oli kussakin yhden tai kahden kiinnostuneen muodostama kiputyöryhmä. >>

Omat tunteet ovat välillä lujilla, koska kaikki kärsimys ei ole hallittavissa.

Kyky tunnistaa kärsimystä saa ihmiset opiskelemaan lääketiedettä. Se oli myös oma motiivini.

Anneli Vainio

- 1947 syntyi Uudessakaupungissa
- 1966 ylioppilas Kokkolan yhteislyseosta
- 1973 LL Turun yliopistosta
- 1980 anesthesiologian erikoislääkäri Helsingistä
- 1984 Ranskassa ensimmäisen aviomiehensä, toksikologi Harri Vainion, työn vuoksi. Kiinnostui kivun hoidosta ja saattohoidosta.
- 1984–1986 HYKSin Syöpätautien ja sädehoidon klinikka, ainoa anesthesiologian erikoislääkäri virka
- 1986–1988 HYKSin 2. Kirurgian klinikalla erikoislääkäri, kaksi päivää viikossa kipuklinikalla Irma Tigerstedtin ja myöhemmin Eija Kalson kanssa
- 1988 perusti Terhokodin yhdessä Liisa Elovainion kanssa
- 1990 LKT Helsingin yliopistosta; Management of cancer pain, epidemiologiset työt Elina Hemmingin ohjaamana (Syöpäkivun hoito Suomessa) ja työt opioidien farmakologiasta Eija Kalson kanssa; vastaväittäjä Harald Breivik
- 1990–1991 WHO:n palveluksessa Genevessä, Sveitsissä
- 1992 Ranskassa tutkimusta
- 1994 Suomessa avioliitto taloustieteen professori Robert Carrierin kanssa
- 1996–2001 Montrealissa, Kanadassa McGill Pain Clinic koordinaattorina ja johtajana
- 1996–2002 lomien aikana rauniokartanon kunnostusta Ranskassa
- 2002 alkaen lähellä Montpellieriä sijaitsevan rauniolinnan kunnostusta, projekti mahdollisesti valmis vuoden päästä
- 2004–2005 7 kk Kambodžassa opettamassa kivun hoitoa Douleurs Sans Frontières'n (DSF) edustajana
- 2012 pyydettyä DSF:n edustajana WHO:n akuutin kivun hoidon projektiin

KUVA RITVA JOKELA

Anneli Vainion ja Robert Carrierin rauniolinna lähellä Montpellierä.

KUVA ROOPE

Lyhyessä saattohoidossa ei voida korjata elämän korjaamattomia asioita, jotka väistämättä nousevat esiin kuoleman lähestyessä.

Montreal General Hospitalin työryhmä oli suurin, siellä kokoontuivat keran viikossa Ronald Melzack ja kirurgi Jon Stratford, psykologi Ann Gamsa ja sairaanhoitaja Krista Brecht.

Lopulta johdit McGill Pain Clinic'ia. Millaisen kipuklinikan jätit taaksesi lähtiessäsi sieltä vuonna 2001?

Sairaaloissa oli omat akuutin kivun työryhmänsä, kroonista kipua hoidettiin McGill-Montreal General Hospital Pain Centressä, jolla oli nyt omat tilansa sihteereineen, kaksi sairaanhoitajaa ja kaksi fysioterapeuttia. Toimin itse kokopäivätoimisesti, muut lääkärit muutamana päivänä viikossa. Potilaat kävivät läpi ongelmiaan ja harjoittelivat kivunhallintakeinoja ryhmäterapiassa psykologin, sairaanhoitajan ja fysioterapeutin

Tian (Annelin lempiruoka)

Viipaloidaan kilo kesäkurpitsaa, kilo munakoisoa, kilo tomaatteja, kaksi sipulia, kaksi paprikkaa ja ladotaan viipaleet vuorotellen kypsentämättöminä vuokaan pystyyn. Väleihin neljänneskilo vuohenjuuston viipaleita ja valkosipulin kynsiä. Päälle suolaa, mustapippuria ja Provençen yrttisekoitusta. Valellaan oliiviöljyllä ja paistetaan uunissa 200 asteessa 1 tunti. Em. vihannesten lisäksi ruokaan sopivat myös esim. kaali tai tuore fenkoli. Sopii grilliruokien tai kalan seuraksi. Juomaksi Sancerre tai Viognier.

Teokset

- Syöpäpotilaan kivun hoito; Sairaala-liitto 1991
- Kipu, toim. Eija Kalso ja Anneli Vainio; Duodecim 1. painos 1993, 2. painos 2002, 3. painos 2009
- Inhimillinen kuolema; Sairaaliitto 1993
- Kipu; Duodecim ja Suomen Apteekkariliitto 2003
- Palliatiivinen hoito; toim. Anneli Vainio ja Päivi Hietanen, Duodecim 1. painos 1998, 2. painos 2004
- Kivunhallinta; Duodecim 2004
- Nimeä vailla - kohtaamisia kivun kanssa; Kirjapaja 2007
- Missä kalat syövät puiden lehtiä; Duodecim 2008
- Kotini on linnani - elämää Etelä-Ranskassa; Kirjapaja 2009
- Sattuul! Kroonisen kivun hallinta; Duodecim 2009
- Kastanjavuorten kylä - elämää Etelä-Ranskassa; Kirjapaja 2011

ohjauksessa. Kliininen tutkimustyö oli aloitettu, ja yhteistyö perustutkijoiden kanssa toteutui vasta perustetun Pain Consortiumin kautta, jonka kanssa järjestimme myös viikoittaiset tieteelliset kokoukset ja esitelmätilaisuudet.

**Tutustuit McGillissä maailman-
kuuluihin kipututkijoihin, kuten
M Catherine Bushnelliin, Ronald
Melzackiin ja Mary-Ann Fitzcharle-
siin ja onnistuit luomaan monialai-
sen verkoston. Mihin muuhun työsi
McGillissä perustui?**

Ilman muuta hyvään yhteistyöhön ja mainitsemiesi henkilöiden

Oravanpyörän jälkeen on aikaa ajatella.

asiantuntemukseen. He eivät olleet ainoita. Professori Carlin kannustus, sairaalan myötämielinen asenne ja yksityishenkilö-sponsorimme Alan Edwardsin taloudellinen apu mahdollistivat toiminnan aloittamisen.

**Lähdit miehesi kanssa Kam-
bodžaan Douleurs Sans Frontières
(DSF) –järjestön lähettämänä opet-
tamaan kivun hoitoa vuonna 2005.**

Mikä sai Sinut lähtemään sinne?
Olin vastikään lopettanut lääkärintyön ja etsin sopivaa tilaisuutta olla hyödyksi. Kambodžassa kohtasin ja hoidin nuoria perheitä, joiden vanhemmat olivat kuolemassa AIDSiin. Tästä ajasta olen kertonut kirjassani Missä kalat syövät puiden lehtiä.

**WHO on pyytänyt sinut akuutin
kivun hoidon projektiin DSF:n edus-
tajana. Miten se tapahtui? Mihin
projektissa pyritään?**

Uskon, että DSF:ltä odotetaan nimenomaan kehitysmaiden olojen tuntemusta projektissa, ja teen vanhaan yhteistyötä Phnom Penhin toimiston kanssa englanninkielisten dokumenttien laatimisessa. WHO on aikaisemmin tehnyt suosituksia mm. kansallisten syöpäohjelmien laatimiseksi, nyt on vuorossa akuutin kivun hoito.

**Kirjallinen tuotantosi on runsas.
Onko Sinulla nyt jotain työn alla?**

Olen kirjoittamassa kirjaa matkalla olemisesta.

Olet kuunnellut sydämesi ääntä ja hypännyt pois oravanpyörästä. Silti olet onnistunut saamaan aikaan uskomattoman paljon hyvää kivun hoidon suhteen. Miten?

Jopas tulee kohteliaisuuksia. Oravanpyörän jälkeen on aikaa ajatella.

Elät nykyisin kolmen maan akselilla – Ranskan, Suomen ja Kanadan? Miten jaat aikasi näille maille?

Ranskassa asun, Suomen ja Kanadan aika jakautuu suurin piirtein lastenlasten lukumäärän mukaa: Suomessa kuusi, Quebecissä kaksi.

**Olen kuullut, että olet loistava
kokki. Mikä on bravuurisi ranskalai-
sessa keittiössä?**

Meillä loistava kokki on mies. Tykkään itse kaikesta, missä on lämpimiä vihanneksia ja vuohenjuustoa, kuten tianissa.

Mikä on lempiviinisi?

Condrieu, mutta sitä saan harvoin. Arvaa miksi? ■

Ritva Jokela

ritva.jokela[a]fimnet.fi